

Zeeland wordt wakker! Luctor et Emergo

www.adviesgroepbormenhuijgens.nl

De Deltawerken zijn nog altijd niet compleet. Hoe veilig de Zuidwestelijke Delta met het Deltaplan ook moest worden, de Nieuwe Waterweg en de Westerschelde moesten open blijven, omdat indertijd de economische belangen van de havens van Rotterdam en Antwerpen zwaarder wogen. Door klimaatverandering en zeespiegelstijging zullen hoge waterstanden vaker optreden. Zelfs de projecten van Ruimte voor de Rivier, een afsluitbare Rijnmond en het Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta brengen de waterveiligheid van Zeeland steeds verder in het gedrang. Hoog tijd om wakker te worden en te kiezen voor effectieve maatregelen.

Problemen met Schelde en Waterweg

“Hoe dieper Antwerpen de Westerschelde uitbaggelt, hoe eerder er een noodzaak zal zijn om deze zeearm af te sluiten. Het voortdurende baggeren zuigt door uitschurende geulen vanuit zee een steeds hoger en gevaarlijker getij naar binnen.”

Aldus een beeld dat uit het artikel van ir. W. Lases en dr. A. de Kraker in december 2009 in het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis naar voren komt.

Het ontpolderen en uitgraven van de Hedwige zou, net zoals de getijdenhavens doen, de getijstrooming in de Schelde alleen maar vergroten. Zand verdwijnt in zee en Antwerpen wordt langzaam ondermijnd. Het uitbaggeren van de vaargeul, voor enkele zeereuzen die ook elders kunnen aanmeren, is economisch nooit rendabel.

Aan de noordzijde van de delta, bij de Nieuwe Waterweg, wordt het merendeel van het door de grote rivieren aangevoerde zoete water in zee gedumpt om zoutindring tegen te gaan. Geen van de in december 2011 gepresenteerde pogingen om hier de landinwaartse verzilting te voorkomen, bleek te werken. Om zowel de waterveiligheid van de Randstad te waarborgen, de voortgaande verzilting te stoppen en een einde te maken aan de grootschalige zoetwatersverspilling is het onontkoombaar dat de Nieuwe Waterweg met zeesluizen wordt afgesloten. Hoe eerder, hoe beter. Hierbij komt er voldoende zoet water beschikbaar voor de wateropgaven van het Nationaal Waterplan en kan de Europoort zich buitengaats verder ontwikkelen.

Zoetwatertekorten onnodig

Het Hollandsch Diep is voor Zuidwest-Nederland dé aanvoerroute van zoet water, dat onmisbaar is voor de landbouw, industrie en drinkwaterbedrijven. Vanwege de extreem hoge claims van de Nieuwe Waterweg blijven grote delen van de Zuidwestelijke Delta nog altijd verstoken van zoetwateraanvoer uit het hoofdwatersysteem.

Pas met het sluiten van de Nieuwe Waterweg en tenslotte de Westerschelde is het gevaar vanuit zee bedwongen, wordt de zoetwatervoorziening gegarandeerd en zijn de Deltawerken compleet.

Zeeland in balans

Commissaris van de Koningin Karla Peijs gaf aan te werken aan de identiteit van de provincie Zeeland en deze op de kaart te willen zetten. Op welke wijze werd door haar niet exact duidelijk gemaakt en dat zet ons vervolgens zelf aan het denken.

De Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden zijn namelijk alles behalve een achtergebleven gebied. Door de Deltawerken is de waterveiligheid verbeterd, de infrastructuur is aangepakt en de bereikbaarheid over land heeft het gebied verder ontsloten met de Zeelandbrug en de Westerscheldetunnel als kroonstukken. Vlissingen is een belangrijke zeehaven en op diverse plaatsen zoals bij Terneuzen is de industrialisatie aanzienlijk.

De Deltawerken brachten voor de landbouw ook zoet water in Volkerak-Zoommeer en Haringvliet.

Al deze verworvenheden willen echter niet zeggen dat de Zuidwestelijke Delta steeds meer onderdeel uit moet gaan maken van de logistieke reuzen Antwerpen en Rotterdam. Juist het karakter van een blauwgroene oase te midden van een verstedelijkte kustzone dient behouden te blijven.

Gelukkig is hier bij het Deltaplan al over nagedacht en heeft men er voor gekozen om de drukbevaren Rijn-Schelde corridor aan de oostzijde te situeren en zo het eilandenrijk te ontzien.

Naast het vele water, zijn het de afwisseling en kleinschaligheid die Zeeland voor het toerisme zo aantrekkelijk maken. Het verbinden van de geïsoleerd geraakte deltawateren is hierbij een lang gekoesterde wens van de waterrecreatie.

Natuurontwikkeling is prima, maar dit mag in Zeeland nooit ten koste van herwonnen landbouwareaal. Voor een gezond herstel van de deltawateren is doorstroming met rivierwater, van zoet naar brak naar zout, noodzakelijk. Vismigratie wordt dan weer mogelijk, een compleet estuarium ontwikkelt zich, de bereikbaarheid over water wordt vergroot en de omstandigheden voor visserij en schelpdierkweek verbeteren. Een ecologisch gezonde delta is immers ook een economisch gezonde delta. Een duurzaam beleid is nodig om de veiligheid, welvaart en natuur in balans te houden.

De toenemende dreiging van het rivierwater

Na de Deltawerken is het hoog tijd om eens de andere kant uit te kijken.

De afvoeren van de grote rivieren worden steeds extremer. De projecten van Ruimte voor de Rivier maken dat het versneld aangevoerde water vanuit Duitsland nog eens extra versneld door ons land naar de delta kan stromen. Bij extreem hoge afvoeren gaat het gehele Rijnmondgebied potdicht. Het kan nu eenmaal niet anders. Vervolgens krijgt de Zuidwestelijke Delta alles voor haar kiezen. Die is er niet op berekend met alleen het Haringvliet als noodberging.

Maar op zo'n moment dient de delta toch Nederland te redden en niet zelf ten onder te gaan?

‘Afsluitbaar Open Rijnmond’

Vier nieuwe beweegbare hoogwaterkeringen en een nieuwe afvoerverbinding. Het stedelijk gebied wordt binnendijks én buitendijks beter beschermd, in landelijk gebied ontstaat er ruimte voor nieuwe natte natuur.

*Bij een afgesloten Rijnmond gaat alle rivierwater naar het Haringvliet.
Illustratie T. Reijken. Bron: Veerman c.s.2008.*

Starten vanuit de zeezijde

Een verkeerde volgorde van probleemaanpak is oorzaak van de toegenomen onveiligheid. Je zet de kraan toch niet open voordat het bad is geplaatst en de afvoer werkt. Allereerst zal men de voormalige zeegaten weer met elkaar moeten verbinden om een maximale bergingscapaciteit te krijgen en om gelijktijdig te kunnen spuien met de Haringvlietssluisen en de Stormvloedkering.

Voor zo'n gezamenlijke berging liggen een doorsteek door Goeree (Scharrezee) en een verbinding van de Grevelingen met de Oosterschelde, via een opening in de Grevelingendam, het meest voor de hand. Met de zo ontstane meanderende afvoerroute komen de zee en de zoutgrens relatief verder weg te liggen. De zoetwatervoorraden en de zoete en getijloze logistieke corridor blijven intact. Wanneer in de toekomst de Westerschelde wordt afgedamd, behoort een open verbinding van Westerschelde naar Oosterschelde eveneens tot de mogelijkheden. Op deze wijze worden de verbindingen tussen de deltawateren hersteld, maken de voormalige zeegaten deel uit van een compleet estuarium en gaan toerisme, visserij, schelpdierkweek en natuur gouden tijden tegemoet.

De Oosterschelde wordt dan de levensader die zee, delta en rivieren met elkaar verbindt en die in tijden van nood eenvoudig af te sluiten is met de stormvloedkering. Maar hiermee mag men uit het oogpunt van waterveiligheid niet lang meer wachten!

Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta allesbehalve waterdicht

De Stuurgroep Zuidwestelijke Delta had de afgelopen jaren een nogal beperkte visie op waterveiligheid, zoetwatervoorziening en milieu. Wars van alle kritiek heeft men een eigen planvorming doorgedrukt. Er werd een landschapsarchitectenbureau in de arm genomen en onder de titel 'Veilig Veerkrachtig Vitaal' verscheen er op 1 april 2010 een concept uitvoeringsprogramma dat werd gepresenteerd onder het mom van 'samenhang op bekkenniveau'. De compartimentering is hier slechts in een ander vaatje gegoten. Helaas ontbreekt de onderlinge en landelijke samenhang.

Schrikbeeld na uitvoeren projecten en maatregelen Uitvoeringsprogramma ZWD 2010-2015+

De verantwoordelijken voor deze plannen zijn straks verdwenen en laten een toekomstbeeld achter, dat zowel regionaal als landelijk compleet de plank mis slaat. Gezien de verwachte klimaatverandering is immers elke planvorming die de zee verder binnenhaalt een foutieve keuze. Verzilting van het Volkerak-Zoommeer, de Kier, gedempt getij, riviermonding Haringvliet en Waterstad Rotterdam zijn hier duidelijk niet mee te rijmen.

Dit ongeloofwaardige uitvoeringsprogramma ligt al ruim een jaar te wachten op goedkeuring van Den Haag, nota bene met instemming van betrokken provincies en waterschappen. Wellicht is het te danken aan de besluiteloosheid van een demissionair kabinet, dat dit onheil nog niet over de regio is afgeroepen.

Wordt de Oosterschelde de levensader van de delta? Foto: C. Huijgens

De tijd dringt.

In 2009 luidde de conclusie van het symposium van de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters als volgt:

“Nederland moet niet wachten op de volgende watersnoodramp, maar nu met daadkracht gezamenlijk, vanuit een cultuurhistorisch besef, optreden tegen de klimaateffecten.”

Het gaat er niet meer om de deltaregio op de kaart te zetten, maar om deze op de kaart te houden. Dit kan alleen wanneer men de landelijke samenhang in acht neemt en niet denkt binnen de kaders van afzonderlijke bekkens. Bij water hangt alles met alles samen.

De kern van de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta is het antwoord op de vraagstukken hoe de afvoerverdeling over de Rijntakken wordt, in welke vorm er een ring van rivierkeringen rond de Rijnmond-Drechtsteden komt en hoe de verbindingen met zee via Nieuwe Waterweg en Haringvliet te beschermen.

De bewoners van de Zuidwestelijke Delta kunnen voorlopig nog niet gerust gaan slapen. De Waterwolf gromt en sommige politici onderschatten de kracht van het water. Wie durft zijn stem te verheffen tegen het schrikbeeld van het huidige Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta? Luctor et Emergo!

W. Borm

Adviesgroep Borm & Huijgens - integraal waterbeheer - augustus 2012